

EDICIJA
**DIVOT IZ
ZNANJA**

www.strik
www.strik.rs

UREDNIKA
Ljubica Pupezin

Svetlana Slapšak

MAČKO LJUBIVI
ŽIVOT

MOJ

Copyright © 2021. Svetlana Slapšak

Copyright © 2021. Štrik, za izdanje u Srbiji,
Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige
ne sme se umnožavati ni u kom obliku bez prethodne
dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

BEOGRAD
2021

SADRŽAJ

MOJ MAČKOLJUBIVI ŽIVOT	7
Mačkonoša, ili kako me je baba naučila feminizmu i mačkoljublju	9
Ksantipa i Geza, mačja pouka o ljubavi u vreme zavatlavanja s antikom	25
Marija, nezavisna mačka	37
Klio, mačka zlatnog doba	48
Žarko, Prlja i Pametnica, spasene mačke spasiteljke	80
Klitemnestra, divlja mačja duša u doba japi kulture	88
Kolonaki, (Perse)Foni, mačke s atinskog asfalta . . .	95
Kaliope/Kiklope, mačka spasiteljka od rata	107
Kreten koji je znao da pruži utehu.	121
Kasandar, bolesni mačak koji je znao da nas usreći kad ljudi to nisu hteli.	134
Matja mu, zavodnica u potrazi za pravom ljubavi . .	143
Primus Augustus, mačka s kojom smo pristali na starost	148
Kintija i Kloto, mačke iz sirotišta koje su me iznova probudile	162

MAČKOLJUBIVI PRIJATELJI	167
Žak, mačak lozof koji me je podstakao da napišem mačkoljubive ispovesti	169
Toša, podsetnik na prošlost	172
Lanselot, ili šta je magija mačjeg života	177
MAČKOLJUBIVI ESEJI I PREVODI	181
Mačke su zakon	183
Macameca	188
El Grekova mačka	190
Zoojin testament	196
Pangur Ban ili Debeli Bora, skliznuće u mačju poeziju	200

MOJ MAČKOLJUBIVI ŽIVOT

MAČKONOŠA

ili kako me je baba naučila
feminizmu i mačkoljublju

Na slici je moja baba Duřanka, koju su, kada sam je ja poznavala, već svi zvali baba Duřa. Rođena je 1900. u Budimcima, od majke ųivane ųivke, i oca Boųidara Kalenića. Bila je treće dete, imala je starijega brata Milana, sestru Angelinu i mlađega brata Savu. Ovo dvoje sam ja još poznavala, a sećam se i baba Ruųe, Mađarice, Milanove udovice. ųukundeda Boųidar mobilisan je u austrijsku vojsku kada je poćeo I svetski rat. Do řao je do Srbije, i u prvom okrřaju istupio sa belom zastavom iz austrijskih redova. Upucali su ga sa obe strane. Teřko ranjenoga pokupila ga je srpska vojska i povela sa ranjenicima. Umro je, ne dolazeći svesti, u Skoplju. Posle rata je Duřankin muų a moj ded, Vlado Iřpanović, iřao Boųidarovim tragovima, i nařao mu čak i grob u Skoplju, na kojem je pisalo: nepoznati řvaba. Oćeva sudbina je tako u ranim godinama obeleųila stavove moje babe, koja je smatrala da je politika muřka ludost među mnogim drugim oblicima ludosti kojima su muřkarci, niųa ali opasna bića, obeleųeni. U porodici obeleųenoj sirotinjom i teřkim radom, baba je izgradila nepomirljiv i teřak karakter. Mogla je raditi sve. Udajom za Vladu Iřpanovića postala je gazdarica, řto je konaćno opredelilo njen ųivot: uspeřno je gazdovala i posle, dok se samo sa gorćinom sećala srećnoga doba. Duřanka je bila zaista lepa ųena, sa zelenim oćima, svetle kose, privlaćnih oblina. Sudeći po fotografijama, umela je da se oblaći i řminka. U najbolje doba odlazila je u Peřtu po řeřire i haljine, u sezoni na provod u Zagreb, kod prijatelja, i posebno u pozoriřte, a stalno u Osijeku u pozoriřte i na operete i svakodnevno u hotel Rojal na kafu. Rojal je do danas saćuvao ne

kadařnju fasadu, ali je inaće ųalosna meřavina pseudobaro i neizbrisane socijalistićke dekoracijske depresije: nisam u stanju da to zamislim kao prostor u kojem je moja baba imala svoj druřtveni ųivot, u kojem je moj deda imao neke druge vrste uųivanja, a moja majka na balovima primala udvaranja mog oca Duřanka je, sudeći po uspomenama drugih, vrlo brzo naućila modu, ponařanje, vladanje kućom, kuvanje i nadgledanje, pa i neřto rućnih radova. Uzela je u Osijek, gde se nastanila sa svojim muųem, majku ųivku, brinula je o svome bratu Milanu, lepotanu sa avanturistićkim snovima, i o Savi, najmlađem, koji je bio njen řtićenik. Sa sestrom Angelinom nije bila u najboljim odnosima, a kada se setim nana Line, mislim da je imala dobre razloge. Angelina je bila ponosna majka ćetvoro dece, kao i majka ųivka, dva sina i dve kćeri, dok je Duřanki prvo dete rano umrlo, i ostala je samo sa mojom majkom, Milenom. Trvenja su nastajala na svakome koraku, a glavna Duřankina zamerka odnosila se na sestrinu uskogrudost. Uspomene drugih poklapaju se u tome da je Duřanka bila velika radnica, spremna da zasue ru kave sa řegrtima kada je bilo potrebno, a kuvala im je isto řto i svojoj porodici. No kljuć za razumevanje njene noga ųivota, ponařanja i miřljenja, svakako je u njeno me muųu. Vlado Iřpanović, koji se oųenio njome pred kraj I svetskoga rata, bio je krupan, glasan, privlaćan i poslovno uspeřan ćovek, zabavan, sklon svim uųivanjima, bez predrasuda i radodaran. Nije imao viře od osnovne škole, kao ni Duřanka, ali je imao nos za novac, koji ga je ponekad varao. ųivot porodice bio je obeleųen stalnim novim poslovima papućarstvom, tr

govinom cipelama, konjima, nekretninama, gradnjom kuća pa brzom prodajom, kupovinom nameštaja i kola (*ford*, koji Vlado nije vozio, nego je unajmljivao šofere), periodima bogatstva, kada se nije štedelo, i periodima gubitaka, kada se još manje štedelo, a naročito ne na gošćenju prijatelja. Vlado Išpanović je govorio sve jezi ke koji su se govorili u Osijeku – mađarski, nemački, ji diš, romski, slovački, rusinski, rumunski. Sudeći po fo togra jama (a i po prezimenu), Vlado je bio romsko mađarska mešavina, što bi moglo da objasni njegovo uporno srbovanje. Ono mu je i došlo glave – još jedan razlog za Dušanku da mrzi mušku politiku. U drugoj polovini tridesetih godina učlanio se u četničku orga nizaciju, i svojim gostoljubljem i novcem obezbedio se bi vodeći položaj. Vladina kuća bila je otvorena za sve: jevrejska porodica koja je gradila kuću živela je sa mo jim dedom i babom skoro godinu dana, a i kada su se preselili u Zagreb, ostali su zauvek prijatelji. U Zagreb se odlazilo kod – omame – Fanike. Kada sam sa majkom prvi put otišla u Zagreb, negde sa četrnaest godina, ve rovala sam da je reč o rođacima: to je bila već druga generacija prijatelja. Fanikin sin Tuna oženio se Idom, Hrvaticom, i to iz ugledne i snažno nacionalno oprede ljene porodice, i tako su preživeli II svetski rat. Ida je u dvadesetim godinama usvojila srpsko ratno siročić sa Kozare i dala mu ime Mladen. Mladen je izrastao u na očitog momka, mobilisan je u domobransku vojsku, i po ginuo je 1942. u borbama sa partizanima – na Kozari. Njegova smrt označila je konačnu sigurnost porodice Lang, jer su tako postali nedodirljivi. Prijateljstvo koje je u svemu ličilo na rodbinsku vezu nestalo je sa smr

ću Inče, Idine rođene kćeri, i moje majke: no Inčina kći Majda živi u Americi. Možda se još sretnemo. Sećam se velikoga stana u Gundulićevoj ulici, neverovatnih Idinih doručaka sa pihlijama, kulenom, sirom, vrhnjem i salčićima. Pod stolom su uvek bile njene pudlice i mopsovi. Ida je govorila savršanim purgerskim zagre bačkim, koji smo majka i ja bezuspešno pokušavale da imitiramo. Imale smo i bližu rodbinu u Zagrebu, Ange lininu ćerku i njenu porodicu, ali se sa njima nismo to liko volele. Inča se u drugom braku udala za Jevrejina Morisa iz Sarajeva. Kod njegove rodbine bismo pone kad, u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošloga veka, prespavali na putu prema moru.

Slično gostoprimstvo moj deda je nudio mnogima. Ba ba i majka su se sećale grupe koju su najmanje volele srpskih i crnogorskih četničkih aktivista. Smatrale su da iskorišćavaju dedu Vladu i zamagljuju mu glavu la žnim junačkim pričama. Dušanka je uspela da se spri jatelji sa višim jevrejskim slojevima u Osijeku, nešto i preko svoje kćerke, kada je Milena došla do gimnazije. Osječka ženska realka bila je podeljena na odeljenja za Hrvatice, i odeljenja za pravoslavke, Jevrejke i bezver ke. Moja mati je bila u odeljenju sa 29 jevrejskih devoj čica. Jedna je preživela rat, ostale su završile u Aušvi cu i Jasenovcu. Ova koja je preživela odmah je na po četku rata otišla u partizane. Ljubica Erendiner bila je ubedena komunistkinja, premda iz veoma bogate po rodice. Njenu majku i brata odveli su iz kuće u Osije ku, u kojoj je udovica Erendiner čitala na francuskom i radila pti p oen goblene, u Aušvic. Ljubica je posle ra ta sve svoje bogatstvo poklonila partiji. Za sebe je osta

vila lampu od mutnoga stakla u obliku okota groųda i komadić persijskoga tepiha iz majčine sobe. ųivela je, sa svojom kćerkom Ivonom, u sobi sa odvojenom kuhinjicom i kupatilom u Beogradu, u prizemlju bloka u Molerovoj ulici. Stan je dobila nekako istovremeno sa penzijom. Ljubicu sam neobično volela, jer je bila oličenje hladnokrvne razumnosti i dobrog ukusa, savršeno nezainteresovana za politiku, sem kada je Izrael napao Egipat: tada je mojoj majci pričala kako su je skoro otпустиili. Moja baba ju je oboųavala.

Dedinu kuću u Osijeku ustaše su prvi put zapalile 1938. Nije ostalo ništa sem posude i vaze od alpake, koju još uvek imam: majka je naročito oplakivala svoju srebrnu muzičku kutiju u obliku klavira. Vlado je sa gradio novu kuću i postavio sobe za šegrte tako da su mogli nadgledati dvorište. Bilo je još dva pokušaja podmetanja požara, ali su ih na vreme spreili. Izgleda da je moj deda imao talenat za izazivanje. U Osijeku se prepriavalo kako je katoličkoga popa, svoga dobrog prijatelja, doveo u otvorenom jakeru u Rojal : manji problem bio je to što je pop bio vidno pripit ozbiljniji problem bio je taj što se u Rojal dolazilo zbog dama. Za moju babu, koja je taman uspela da postane dama, ove dame bile su nepodnošljiva uvreda, ne izvor zgraųavanja ili ljubomore. Zajedno su radili da uspeju, rame uz rame, hranila je sve koji bi se zatekli u kući, uređivala ųivot u polusagrađenim kućama, održavala stil: Vladino švrljanje sa damama je za nju bila izdaja koju nije mogla podneti onako kako je podno sila njegove goste, noćno zaglavljivanje sa romskim muzičarima, i kockanje, od kazina u Pešti do ajnca sa še

grtima iza letnje kuhinje. Dušanka se konano razdvojila od Vlade, koji joj je ostavio kuću i povremeno dolazio da vidi kćerku i pokuša da se pribliųi ųeni, s tim što je plaćao i račune. Tako su dočekali rat. Vlado je nestao, očito pripremajući se za četničko bojevanje, ali su ga brzo po proglašenju NDH našli i uhapsili možda je bio izdan. Njegove šegrte, koji su posle uglavnom pobegli u partizane, pustili su brzo, njega su dugo mučili. Negde početkom maja proveli su ga, vezanog bodljikavom ųicom i unakaųenog batinanjem, kroz Osijek do mosta na Dravi, terajući ga da peva ustaške pesme. Na mostu je Vlado uspeo da se baci u reku, za njim su pućali. Njegovo telo isplivalo je kod Bele Crkve, gde su ga neki koji su ga prepoznali krišom sahranili. Njegov grob posle rata nisu uspeli naći. Dušanku i Milenu spasili su Nemci, koji su ih stavili na voz za Beograd. Ostatak rodbine pobegao je u Šabac. Moja baba i majka uspele su da pređu Savu tako što su se prijavile za čišće nje mrtvih iz ruševina u Beogradu, i nastanile se u jednom od stanova koje je Vlado kupio, u Aleksandrovoj ulici, docnije Bulevaru revolucije, između Đeramske pijace i Lipovog lada . To je prvi prostor koga se sećam.

Nisam imala ni pune četiri godine kada su se moja majka i moj otac Stevan Kojić rastali, i kada smo se preselili, zbog podele stana, u Đakovaku ulicu, ispod Đeramske pijace a preko puta kuće Stanislava Vinavera. Veliki, nosat i upav, on je za kratko vreme moje deje nerazumnosti bio demon, i počela bih plakati svaki put kada bismo ga sreli na ulici. Kada sam se opismenila, postao je moj najdraųi pisac. Stan u Đakovakoj bio je mali, i obeleųen pokušajima moje majke da

